

מפני מה אין מלך המשיח בא

א. ואף על פי שיתמהמה

אנו שרים בדבקות ובכוונה גדולה: "ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אני מאמין". שירה זו יסודה העיקר השנים-עשר שבשלושה-עשר העיקרים של הרמב"ם (תמצאם בסידורי התפילה בסופה של תפילת שחרית לחול), זה לשונו: "אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח, ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא" (עין למשל ב"סדר עבודת ישראל" שערך יצחק בן, ובסידור **רַנַּת ישראל**, בעריכת שלמה טל).

העיקר השנים-עשר של הרמב"ם מיוסד על דבריו של חבקוק הנביא: "אם-יתמהמה חֲפֵה-לוֹ כִּי-בֹא יָבֹא לֹא יֵאָחֵר" (חבקוק ב, ג). ובמהפכת סדום ועמורה התורה מספרת על לוט, שדחקו בו המלאכים שייקח את אשתו ואת שתי בנותיו וימהרו לצאת מן העיר. אלא לא נזדרז לוט לעשות כדבריהם, נשתהה, ובלשון התורה: "וַיִּתְמַהֲמַה" (בראשית יט, טז; ואף זכה הפועל הזה שיוטעם טעם שלשלת הראשון מבין שבעת טעמי שלשלת שבמקרא [בכ"א ספרים]).

עינינו הרואות. במקרא לא יתמהמה, לא ויתמהמה, אלא יתמהמה, ויתמהמה. אין הפועל הזה חורג ממסגרת לשון המקרא, שכן תמצא "וַיִּתְמַהֲמַה" (תהלים קיט, מז), "וַיִּתְנַחַח עֲמֹ" (דניאל יא, מ) - שני אלה במעמד של הקשר, הוטעמו טעמים משרתים, כלומר טעמים של הקשר, ונתנקדו פתח של הקשר. ובהפסק: "אֱלֹהֵי אֶתְנָדָע" (במדבר יב, ו), "עֲלִי-פֶלֶשֶׁת אֶתְרוּעָע" (תהלים קח, י), "בְּחֶקְתִּידָ אֶשְׁתַּעֲשַׁע" (תהלים קיט, טז), "וַיִּתְנַחַח" (משלי יח, א; כ, ג), "וְעַם-יִשְׂרָאֵל יִתְנַחַח" (מיכה ו, ב), "וְכָל-חֲכָמָתָם וְתִבְלָעָם" (תהלים קז, כז), "נִפְשֵׁי תִשְׁתַּחֲוּ" (תהלים מב, ז) - כל אלה במעמד של הפסק, הוטעמו טעמים מפסיקים חזקים (זקף קטון, סוף-פסוק, אתנחתא גדולה [כלומר, אתנחתא בטעמי אמ"ת שאין עולה-ויורד קודם לה] ועולה-ויורד), ונתנקדו קמץ של הפסק. אף העבר של בניין התפעל נוהג כדרך שהעתיד נוהג: בהפסק לא צירי ופתח גנובה, לא א, אלא נשתמרה תנועת a: "וַיִּתְנַחַח" (ויקרא יג, לג).

בכך נשתנה בניין התפעל של פועלי ל' גרונית מבניינים אחרים, שבבניינים אחרים צורות העבר והעתיד הן בפתח בהקשר ובצירי (ופתח גנובה) בהפסק:

בעתידו של בניין נפעל הרי "יִבְקַע כְּשַׁחַר" (ישעיהו נח, ח) בהקשר, "יִבְקַע" (איוב לב, יט) בהפסק. כיוצא בדבר נִקְרוּ במקרא גם בפתח גם בצירי (ופתח גנובה) הפעלים: יִגְרַע, יִנְדַע, יִזְרַע, יִפְתַּח, יִשְׁמַע, יִתְקַע, (לא) תִּשְׁכַּח. נאמר על יאשיהו המלך בבניין פיעל: "וְהַחֲמָנִים אֲשֶׁר-לְמַעַלָּה מֵעֲלֵיהֶם גָּדַע וְגו' וְכָל-הַחֲמָנִים גָּדַע בְּכָל-אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל" (דה"ב לד, ד-ז). השולמית אמרה: "נִרְאָה אִם-פָּרַחַה הִגְפֹן פִּתַּח הַסְמָדָר" (שה"ש ז, יג), ואילו ה' ענה את איוב מן הסערה: "מִי-שָׁלַח פָּרָא חֲפָשִׁי וּמִסְרוֹת עָרוֹד מִי פִתַּח" (איוב לט, ה) - גָּדַע, פִּתַּח, שָׁלַח בראשו של דיבור או בתוכו, גָּדַע, פִּתַּח בסופו של דיבור. בעתידו של בניין פיעל מצאתי שמונה פעלים שתנועת ע' הפועל שתי פנים לה, הקשר והפסק, ואלו הם: אָבַלַע, אָשׁוּעַ, אָשַׁלַח, תִּבְקַע, תִּפְתַּח, תִּשְׁוַע, יִגְלַח, יִשְׁלַח, כגון "יִשְׁלַח אֶתְכֶם" (שמות ג, כ), כנגד "וְיִגְלוּתִי יִשְׁלַח" (ישעיהו מה, יג).

סימנך: "וְהַתְגַּלַּח וְאֶת-הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח" (ויקרא יג, לג) - הפסק גוף הנסתר של בניין התפעל בצורות העבר והעתיד (המחוסרות אותיות סופיות): קמץ (למעט החריג תִּתְיַפֵּחַ [ירמיהו ד, לא], שאין משגיחין בו), והפסק של בניין פיעל ושל עתידו של בניין נפעל: צירי (ופתח גנובה).

אמנם התירה האקדמיה ללשון העברית לומר הַתְגַּלַּח (לשון עבר), יִתְמַהֲמַה וכיוצא בדבר (ראה זיכרונות האקדמיה ללשון העברית ל"א-ל"ד [התשמ"ט], עמ' 130). אבל כשמדובר במשיח, דומה, מוטב נדיר עצמנו הנאה מקולי האקדמיה ונקבל עלינו באהבה חומרי לשונות שמצינו במזמורי דויד, בנביאים ובתורה.

ב. היכּונו לבוא המשיח; התקינו עצמכם לביאתו שְׁלֹמֶשִׁיחַ; היכּונו לקראת המשיח, ישראל

בחוצותינו כרזה מקיר תזעק ומדבקה ממכונית תעננה: "היכּונו לביאת המשיח". דיבור זה יש בו אחד משישים לאבק טעם לפגם, לפי שהוא מחזיק שני סגנונות, בליל שפות: הַפּוֹנוּ הרי לשון מקרא, כגון "הִפּוֹן לְקִרְאֵת-אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל" (עמוס ד, יב). אבל בִּיָּאָה, בִּיָּאֵת, לשון הגעה, לא תמצא במקרא (בִּיָּאָה שביחזקאל [ח, ה] עניינה מבוא, כניסה).

מצינו במקרא: "ובשנה השנית לְבֹאֵם אֶל-בֵּית הָאֱלֹהִים לִירוּשָׁלַם" (עזרא ג, ח). מלמד, לשון מקרא: הַפּוֹנוּ לְבֹאֵם המשיח.

אם אתה מבקש לדבר לשון חכמים ולומר "בִּיָּאֵת המשיח", אדרבה, אפשר גם בִּיָּאָה. אלא, כאמור, היכּונו לשון מקרא. ולשון חכמים מהו? שנינו במשנה:

"רבי יוסי אומר: [...] הַתִּקְוָה עֲצָמָהּ לַלְמוּד תּוֹרָה, שְׁאִינָה יְרוּשָׁה לָךְ" (משנה אבות ב, יב); "רבי יעקב אומר: העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא. הַתִּקְוָה עֲצָמָהּ בַּפְּרוֹזְדוֹר כְּדֵי שֶׁתִּכְנַס לַטֶּרֶקְלִין" (אבות ד, טז). והציווי "הַתִּקְדָּשׁוּ לְמַחֵר" (במדבר יא, יח), שְׁנִצְטוּוּה מִשֶּׁה לְצוּת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, נִדְרַשׁ בַּמִּדְרַשׁ הַהֲלָכָה סְפָרִי לַבְּמִדְבָּר (צד): "אֵין 'הַתִּקְדָּשׁוּ' אֶלָּא הַתִּקְוָה עֲצָמָהּ". אִם כֵּן אֲפֹא, מוֹטֵב זֹאת עֲשֹׂה, קָחוּ מִזְמֶרֶת הָאָרֶץ, נִקְטוּ לְשׁוֹן חֲכָמִים וְאָמְרוּ: "הַתִּקְוָה עֲצָמָהּ לְבִיאת הַמְּשִׁיחַ". אֲבָל הַחֲרָדִים בַּדְּבָרִי חֲכָמִים יֵהִיוּ אֲמָרִים: "הַתִּקְוָה עֲצָמָהּ לְבִיאתוֹ שְׁלֹמֹה" - לֹא סְמִיכוֹת: **לְבִיאת הַמְּשִׁיחַ**, אֶלָּא פִּירוֹק הַסְּמִיכוֹת בְּשָׁל.

דָּבָר אַחֵר. מוֹטֵב נִשְׁתַּחֲרַר מִלְשׁוֹן "לְבִיאת הַמְּשִׁיחַ" וּמִשׁוֹרֵשׁ בּוֹ"א בְּכָלִל שְׁבַסִּיסְמָה, וְנִנְקוּט מַעִין לְשׁוֹן הַנְּבוּאָה שֶׁהִבְאֵנוּ בְּרִישָׁא: "הִיכוֹן לְקִרְאָת אֱלֹהִיךָ יִשְׂרָאֵל" (עֲמוֹס ד, יב), וְנֹאמַר: "הִיכוֹן לְקִרְאָת הַמְּשִׁיחַ, יִשְׂרָאֵל".

סוֹף דָּבָר. הַאֲמָר "הִיכוֹנוּ לְבִיאת הַמְּשִׁיחַ", חֲזָקָה, כּוֹוֶנְתּוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם - לֹא מִשְׁתַּקֵּין אוֹתוֹ וְלֹא מִמַּחִין בִּידּוֹ, וְעָלִיו בְּרַכַּת טוֹב תְּבוּאָה. אֲבָל הַחֲסִידִים וְאֲנָשֵׁי הַמַּעֲשָׂה, לְפִי שְׁמַחֲמִירִין עַל עֲצָמָהּ, וּמִבְקָשִׁין בְּאַמֶּת וּבִתְמִים לְזֹרֵז אֶת לְבִיאת הַמְּשִׁיחַ בְּזֶה הַזְּמָן, לֹא סוֹף דָּבָר שֶׁיִּתְקַנּוּ מַעֲשֵׂיהֶם וְיִיצְרוּ לְשׁוֹנִם מְרָע וּשְׁפָתֵיהֶם מְדַבֵּר מְרָמָה, אֶלָּא אֲפִילוֹ יִיצְרוּ לְשׁוֹנִם מַעֲרֻבִי סִגְנוֹנוֹת וַיִּמָּהְרוּ לְדַבֵּר צָחוֹת. הַבּוֹחֵר בְּלְשׁוֹן מִקְרָא יֹאמַר: "הִיכוֹנוּ לְבוֹא הַמְּשִׁיחַ", מִי שְׂרוּחוֹ נִפְעָמָה מִדְּבָרֵי הַנְּבוּאָה יֹאמַר: "הִיכוֹן לְקִרְאָת הַמְּשִׁיחַ, יִשְׂרָאֵל", וְהַבּוֹחֵר בְּלְשׁוֹן חֲכָמִים יֹאמַר: "הַתִּקְוָה עֲצָמָהּ לְבִיאתוֹ שְׁלֹמֹה".